

LEVE HET VERSCHIL! LEVE HET VERSCHIL?

Job Cohen

Een van mijn mooiste ervaringen als burgemeester van Amsterdam had ik bij de laatste vergadering van de oude gemeenteraad. De nieuwe raad was gekozen, niet-herkozen leden namen afscheid. Ieder van hen vertelde op zijn of haar eigen manier waarom ze indertijd raadslid hadden willen worden. Heel vaak waren het eigen ervaringen in de stad, waar ze iets aan wilden veranderen. Of het nu een verkeerssituatie betrof, het functioneren van een kinderdagverblijf, een huisvestingsgeval of wat dan ook, ze hadden allemaal een kwestie waar ze iets van vonden en waar ze iets aan wilden doen. En ja, voor ieder van hen gold dat hun lidmaatschap effect had gehad, de kwestie die ze hoog of dwars zat, daar hadden ze iets aan kunnen doen.

Zo waren ze de politiek ingerold: lid geworden van een politieke partij, campagne gevoerd en gekozen. En gemerkt, dat ze het allemaal niet alléén konden doen: wilden ze iets bereiken, dan moesten ze werken aan meerderheden. Er moest overlegd worden met collega-raadsleden van andere partijen, er moesten compromissen gesloten worden. En wat mij bij al die verschillende verhalen van al die verschillende vertegenwoordigers van verschillende politieke partijen opviel: hun grootste gemene deler was de liefde voor de stad Amsterdam.

Dit is in een notendop wat onze (lokale) democratie zo mooi maakt. Samen de stad besturen, samen oplossingen bedenken - ook al ben je het niet met elkaar eens. In de vorige alinea heb ik ook de tegenstelling verstoppt waar iedere politicus die iets wil bereiken, tegenaan loopt. De politicus heeft opvattingen, *vindt* ergens iets van, en wil de kiezer ervan overtuigen dat zijn of haar standpunt te prefereren is boven het standpunt van die andere politicus. Over die standpunten gaan zij met elkaar in *debat*: zij dikken als het ware hun eigen standpunten aan om maar duidelijk te maken waarom zij gelijk hebben en de ander niet. Dat zijn de debatten in de raad.

“... ga niet dat compromis verdedigen als ware dat jouw standpunt; blijf uitleggen dat het een compromis is, met plussen én minnen.”

Maar als je iets wilt bereiken, dan ben je er niet als je alleen maar je eigen standpunt uitdraagt en aan iedereen die het maar horen wil, vertelt waarom jij gelijk, en de ander ongelijk heeft. Kijk, dat

kan ook, maar op die manier wordt het buitengewoon lastig om meerderheden te smeden. Dus, wil je iets bereiken, dan is debat niet genoeg, dan wordt het tijd voor de *dialogo*. En dat betekent: eerst heel goed luisteren naar de andere partij, proberen te begrijpen waarom die ander vindt wat die vindt, kijken in hoeverre er, ondanks de verschillende uitgangspunten, toch punten van overeenstemming te vinden zijn. En die zijn er, als je wilt, vaker dan je denkt - zo worden compromissen geboren. Waarbij het belangrijk is en blijft om aan je achterban uit te kunnen leggen waarom je met dat compromis hebt ingestemd. Zeker, je hebt niet helemaal je zin gekregen, je hebt water bij de wijn gedaan, maar daardoor heb je wel iets bereikt dat je anders niet bereikt zou hebben. Hier zit een valkuil, waar je niet in moet vallen: ga niet dat compromis verdedigen als ware dat jouw standpunt; blijf uitleggen dat het een compromis is, met plussen én minnen. Maar naarmate je beter naar die andere partij geluisterd hebt en je dus ook goed kunt uitleggen waarom die andere partij vindt wat die vindt, valt dat compromis beter uit te leggen. Daarbij benadruk je natuurlijk eveneens waarom dat compromis ook elementen bevat van jouw eigen standpunt.

Nu realiseer ik me intussen heel goed dat ik hier het standpunt vertegenwoordig van wat wij wel een middenpartij noemen. Ja, ik ben lid van de PvdA en ik voel me thuis bij de beginselen van de sociaaldemocratie. Daarom vind ik het voor de *samenleving* (mooi woord trouwens!) ook belangrijk dat die beginselen zoveel mogelijk worden omgezet in beleid. Maar ja, andere mensen denken daar nu eenmaal anders over, en als ik voet bij stuk zou houden, dan zou ik minder bereiken dan ik kan bereiken door ook naar die andere partijen te luisteren en te kijken waar we elkaar kunnen vinden. Dus, vind ik, liever een compromis dan niets - waarbij dat compromis natuurlijk nooit haaks kan staan op de kern van wat ik vind. Ik realiseer me dat ik dan het risico loop dat kiezers mij of mijn partij daardoor minder herkenbaar vinden. Je had toch een bepaald standpunt en nu ben je akkoord gegaan met iets waar je het eigenlijk niet helemaal mee eens was?

Ik weet het, anderen denken daar anders over. Zij stoppen bij het accentueren van verschillen. Wat mij betreft maakt dat het samenleven noch de politiek eenvoudiger; het jaagt de polarisatie aan en maakt het moeilijker om beleid te voeren. Voor de helderheid in de politiek kan het prettig zijn als je geheel blijft vasthouden aan de punten die in je verkiezingsprogramma staan. Sociale media, die zonder twijfel op tal van punten een nuttige rol vervullen, zijn in dit opzicht niet behulpzaam; niets is gemakkelijker dan in een beperkt aantal woorden een scherp standpunt neer te zetten.

Terug naar de titel van mijn bijdrage. Ja, mensen hebben verschillende standpunten, en wij zijn zo gelukkig om in ons land die verschillende standpunten ook in alle vrijheid te verkondigen. Leve het verschil dus! Maar wat mij betreft moeten we daar niet stoppen. Verschillen zijn het begin, maar niet de oplossing. Vandaar dat vraagteken.

Ik voeg er nog een element aan toe. Steeds vaker zien wij dat burgers die helemaal geen lid van een politieke partij zijn en weinig tot niets weten van wat zich in de gemeenteraad afspeelt, wel betrokken worden bij wat tegenwoordig een *burgerberaad* heet. Burgers die vanwege een bepaald issue bij elkaar komen, met elkaar over dat issue spreken en zich vervolgens tot een besluitvormend orgaan richten en

met kracht van argumenten - en het getal van de deelnemers aan dat beraad - hun standpunt bepleiten. Je ziet iets dergelijks bijvoorbeeld rond Schiphol, waar gemeenten, provincies, het rijk, maar ook luchtvaartmaatschappijen en Schiphol zelf mede het beleid bepalen. Gemakkelijk is dat allerm minst: er staan grote, vaak tegengestelde belangen op het spel. Burgers die in de buurt wonen, hebben ook zo'n belang: leefbaarheid! Je zult maar in de buurt van een landingsbaan wonen en om de zoveel minuten een vliegtuig horen stijgen of dalen.

In zo'n situatie kan je spanning zien tussen vertegenwoordigers van de *representatieve democratie* (de leden van gemeenteraden en provinciale staten die door ons alle gekozen zijn) en de leden van zo'n burgerberaad, de *participatiedemocratie*. Dat maakt het leven van raadsleden die tegen vertegenwoordigers van de participatiedemocratie aanlopen, niet gemakkelijker. Wat volgen zij? De standpunten van hun politieke groepering of de ongetwijfeld ook serieus te nemen opvattingen en belangen van de vertegenwoordigers van de participatiedemocratie? Opnieuw: ik ben geneigd ook hier eerst goed te luisteren naar de vertegenwoordigers van de participatieve democratie - zodat daarna des te beter valt uit te leggen waarom je welk standpunt hebt ingenomen. En zo krijgt het vraagteken uit de titel nog een extra dimensie...